

Gelir Vergisi Kanunu ve Geçici Komisyon raporu (1/171)

Geçici Komisyon raporu

T. B. M. M.
Geçici Komisyon
Esas No. 1/171
Karar No. 3

29 . IV . 1949

Yüksek Başkanlığa

Gelir Vergisi Kanunu tasarısının Kamutay-
da müzakeresi sırasında verilen önergeler veya
Komisyonumuzca vâkı talep üzerine tekrar ince-
lenmek üzere Komisyonumuza tevdi buyurulan
10, 13, 17, 18, 24, 32, 33, 53, 57, 90, 91 ve geçici
3 ve 4 neü maddeler tetkik ve müzakere ve varılan
neticeler aşağıda arz edilmiştir.

Madde: 10 - Fıkra: 2 — Tasarının esnaf mu-
aflığı hususi şartlarını tâyin eden bu maddenin
ikinci bendinde zikri geçen kira ve gayrisâfi irat
hadleri, Millî Korunma Kanuniyle kıralar üzerine
konulan takyidat hükmleri ve bu hükümlerin do-
ğurduğu fiilî durumla telif etmek ve tasarının ki-
ra ve gayrisâfi iratla alâkadar diğer maddelerini
de buna mütenazır bir şekle ifrağ etmek üzere
bu madde komisyonumuzca geri alınmıştır. Mad-
denin 1 ve 3 numaralı bentleri ve sonuncu fıkra-
sıyla 2 numaralı bendin muterizadan evvelki fik-
rası aynen ipka edilmiştir.

Mezkûr 2 numaralı bendin muteriza içindeki
kısmı şu şekilde değiştirilmiştir.

a) (Kira bulunmayan hallerde gayrisâfi irat-
da itibar olunur) hükmü umumi ve vuzuhsuz gö-
rüldüğünden gayrisâfi iradın esas tutulacağı hal-
lerin (İş yerinin iş sahibine ait bulunması veya
bedelsiz olarak kullanılması) şeklinde tâdat ve
tahdidi eihetine gidilmiştir.

b) Mezkûr ikinci bendin sonundaki «irat-
ları 1. I. 1940 tarihinden evvel konmuş olan bi-
nalarda, gayrisâfi iradın bir buçuk misli alınır»
hükmü geçici mahiyet arzemesi ve 5020 sayılı
Kanundan sonra serbest kiralara göre takdir
edilen gayrisâfi iratlara nazaran bir muadelet
teminine de kâfi gelmemesi sebepleriyle bu hü-
küm fıkradan çıkarılarak geçici yedinci madde
yazılmıştır.

c) Esnaf muafliğinin umumi şartlarından
biri olup ikinci fıkrada ipka edilmiş bulunan
720 liralık kira haddi de, 5020 numaralı Kanu-
nun serbest bıraktığı kiralardaki yükselme gö-
zetilerek bu bakımdan da bir muadelet tesisi
için geçici sekizinci madde tertip edilmiştir.

Madde: 13 - Fıkra — Bu madde, tasarıdaki şek-
li itibariyle muvazaalara ve vergi kaçırılması-
na imkân verecek bir tarzda yazılmış olduğu
için komisyonumuzca geri alınmıştır. Gerçekten
yıl başında esnaf muaflığı şartlarını haiz olan
bir iş sahibinin yıl içinde geniş ölçüde iş yap-
ması halinde - tasarıya göre muaflığı ertesi tak-
vim yılına kadar devam edeceği için - bu mua-
melelerden doğan kazançları üzerinden Gelir
Vergisi alınması imkânı kalmıyordu. Gelir Ver-
gisindeki bu açık kapıyı kapamak maksadiyle
madde, yıl içinde 11 nei maddede mevzuubahis
alım ve satım ve ücret hadlerinde ve diğer öl-
çülerde % 50 yi aşan bir nispette fazlalık hâsıl
olduğu takdirde muaflığın o yılın başından iti-
baren kalkmasını temin edecek bir şekle sokul-
muştur. Ancak bu mükelleflerin yıl başından
muaflığı kaybettilerine kadar geçen dev-
re muaflet kazançları tesbit hususunda serbest
kullanılmış ve bu devre için idarece kayda müs-
teniden tesbit edilecek matrah farklarına ait
verginin de cezasız alınması derpiş olunmuş-
tur.

Tasarıda yer almış olmamakla beraber bu mü-
nasebetle yapılan müzakere sırasında esnaf mu-
aflığı şartlarını haiz bulunanlara ihtiyari olarak
Gelir Vergisine tâbi olmak hakkının da tanınma-
sı uygun görülerek mddeye bunu sağlayan son
fıkra eklenmiştir.

Madde : 18. — Telif kazançları istisnasını

tâyin eden bu maddenin Kamutayca müzakeresi sırasında İstanbul Milletvekili Adnan Adıvar'ın, verdiği önergede, telif ve tercüme ve resim gibi işleri serbest surette yapanların vergiden istisna edilerek bu işleri bir müesseseye bağlı olarak yapanların bu istisnanın haricinde bırakılması doğru olamayacağı gerekçesiyle maddenin ikinci bendinin kaldırılması teklif edilmiş ve Kamutayca da bu önerge nazara alınarak madde tekrar incelenmek üzere Komisyonumuza iade edilmişti.

Komisyonumuzda bu konu üzerinde etraflı incelemeler yapılmış; dinlenmelerini isteyen basın temsilcilerinden izahat alınmış; ayrıca bir su komisyon marifetiyle tetkikat derinleştirilmiş ve neticede bu istisnanın her hangi bir surette bir müesseseye bağlı olarak çalışan fikrî mesai erbabına şâmil olacak şekilde tevsi edilmesinin, aşağıda arz edilen sebeplere binaen muvafık olmayacağı kararlaştırılmıştır. Gerçekten, tasarıda istisnanın bir yere bağlı olmayarak yani serbestçe çalışanlara hasredilmesinin muhtelif sebepleri vardır :

a) Serbestçe telif edilen eserlerin getireceği kazanç miktar ve zaman bakımından meşkûk ve meçhul bulunmaktadır. Yazılan eser tutulmayabilir; masrafını telâfi etmiyebilir; müellifin sağlığında değerlendirilmiş olmayabilir. Bu bakımlardan serbestçe eser telif edenlerle bir yere bağlı olarak ücret mukabili yazarlar arasındaki fark bârizdir.

b) Serbestçe eser telif edenlerin temin edebilecekleri kazanç, birçok çalışma yıllarının mahsulü olduğu halde kazanem, eserin satıldığı yılda vergilendirilmesi icabedecek ve bu suretle müterakki tarifeye göre yüksek nispet üzerinden hesaplanacak olan vergi, mükellef için ağır ve bir bakıma gayri mümkün bir mükellef teşkil edecektir. Nitekim kanunun 66 nci maddesiyle buna birer ârizi kazançların, muayyen bir haddin üstündeki kısmının vergilendirilmesi de aynı sebeple derpiş edilmiş bulunmaktadır.

c) Teklif istisnasının konulmasındaki diğer bir sebep de bunların kavranmasındaki teknik inkânsızlıklardır. Filhakika muayyen istisna haddinin aşağısında kazanç temin eden küçük mikyastaki telif işleri için mükellefe defter tutturmak, beyanname verdirmek külfetleri tahmil edilmiş olacak ve bu külfetler iktihâm edilse bile bu kazançların kontrol edilmesi

mümkün olmayacak ve birçok ihtilâflar doğacaktır.

Halbuki, bir müesseseye bağlı olarak çalışanlara ait kazançların kavranmasında böyle teknik bir müşkülât mevcut değildir.

d) Bu istisnanın konulmasıyla, ilmî, edebî ve bedîi faydaları nesilden nesle intikal edecek olan bâzı eserlerin teşvik ve himaye edilmiş olması da, mali istisnanın asıl sebeplerinden olmamakla beraber - kültür hayatımız bakımından istisnanın hayırlı bir neticesi olarak kabul edilebilir.

İstisnanın dayandığı bu maksatlara bakılmıyarak teklif veçhile genişletilecek olursa mükellefler arasında ikilik ihdas edilmiş olur. Gerçekten fikrî veya bedenî mesaisi karşılığında geçimini temin eden serbest meslek veya hizmet erbabı mutlak şekilde vergiye tâbi tutulurken bir müesseseye yazdığı yazıların sağladığı kazançla geçinen ve bâzı hallerde kazançları, aynı müessesede çalışan musahhîh, mürettip, kapıcı gibi hizmet erbabına nazaran daha yüksek olan kimselerin vergi dışı bırakılmaları mükellef psikolojisi üzerinde fena tesirler yapacak ve böyle bir tezin izah ve müdafaasına inkân bulunamayacaktır. Hattâ istisnanın bu şekilde genişletilmesi, haddi zatında müellif durumunda olmayıp da yazı işleriyle uğraşanları, istisnadan faydalanmak maksadiyle muvazaalara da sevk edebilecektir.

Bütün bunları göz önünde bulunduran komisyonumuz istisnanın, bu sebeplerin istilzam ettiği hudut ve çerçeve dâhilinde kalması lüzumuna kaani olmuştur. Ancak maddenin ikinci bendindeki (Devamlılık) tâbirinin tatbikatta birtakım takdirî muamelelere ve ihtilâflara yol açacağı ve bu tâbirin müspet ve müşahhas bir surette ifade edilmesinin de mümkün olmayacağı anlaşıldığından, ikinci bendin tamamen kaldırılması ve birinci bendin, ikinci bent ile maksut olan hususları da ihtiva edecek şekilde tesbiti muvafık görülerek madde yeniden yazılmıştır.

Madde 17 : - Fıkra — İskân Kanuniyle göçmenlere verilmiş olan muafiyeti Gelir Vergisine de teşmil eden bu madde tasarıda mutlak olarak yazılmıştır. Halen Kazanç Vergisi tatbikâtında da görüldüğü üzere, muafiyetin mutlak oluşu birtakım muvazaalara yol açmakta ve geniş ölçüde vergi kaçırılmasına meydan vermek-

tedir. (Göçmen olmıyan bir mükellefin iş ve teşebbüsünü bir göçmen adına yapması gibi)

İskân Kanunu ile bu muafiyetin tesisindeki maksat, göçmenlerin yurt içinde yerleşerek müstahsil bir duruma geçmelerini temin etmek olduğuna göre, bunlara verilecek muafiyetin de bu maksadın hududunu aşmaması lâzımgelceği tabiidir. Bu sebeple Komisyonumuzca geri alınan madde, muafiyeti yılda altı bin liradan ibaret gelirle takyit edecek şekilde yeniden yazılmıştır.

Madde : 24 - Bent 1 — Bu maddenin mâlûl- lere ait muafiyeti tâyin eden birinci bendi hakkında verilmiş olan iki önerge Kamutayca nazara alınarak madde Komisyonumuza tevdi edilmişti Milletvekili Bekir Kaleli'nin önergesinde el veya ayaklarından mahrum olmamakla bu uzuvlarını kullanamıyacak derecede sakat olanların da bu muafıktan istifade ettirilmeleri teklif edilmiştir.

Niğde Milletvekili İbrahim Refik Soyer'in, önergesinde bu bendin şu şekilde yazılması teklif olunmuştur : (İki gözü kör veya dilsiz veya meflûç veya el veya ayaklarından biri yok olan veya mevcut olup da uzvi vazifesini tam olarak yapamıyan hizmet erbabının ücretleri ile bu suretle mâlûl bulunan mütekahtlerin maaşları).

Refik Soyer'in bu önergesindeki (Uzvi vazifesini tam olarak yapamamak) kaydı iltibas- lara mahal verecek mahiyette görüldüğünden Komisyonumuzca doğru bulunmamış ve muafi- yet hükmü; el veya ayaklarından mahrum ol- mamakla beraber bunları kullanamıyacak dere- cede sakat olanlarla ayrıca - bugünkü hüküm- lere de mütenazır olarak - gerek bu fıkradaki mâlûliyetlere gerek çalışmak imkânını kaldı- ran diğer mâlûliyetlere düşen emekli, dul ve yetimleri de içine alacak tarzda genişletil- miştir. Ancak tatbikatta ihtilâflara yol açma- mak için bu mâlûliyetlerin heyeti sıhhiye rapo- riyle tevsik olunması şartı ilâve edilmiştir.

Madde : 32 - Bent — En az geçim indirimini tâyin eden bu madde hakkında Niğde Milletve- kilî Hüseyin Ulusoy ve arkadaşlarının verdiği önerge Kamutayca nazara alınarak bu madde diğer önergelerle birlikte Komisyonumuza tevdi edilmiştir.

Muhtelif önergelerle yapılan teklif şu nok- talarda toplanmaktadır :

a) İndirim hadlerinin yarım lira, bir lira,

iki lira, ve daha fazla yükseltilmesi;

b) Senede 1 500 liradan fazla Gelir Vergisi ödiyenlerin indirimden istifade ettirilmemesi;

c) Tasarıdaki III ncü indirim grupundan sonra her çocuk için yılda 100 lira ilâve edilme- si;

d) Emekli, dul ve yetimlerin indirim mik- tarlarına yüzde elli zam yapılması;

e) Tasarıda mevcut dört indirim grubunun çocuk adedine göre beşe çıkarılması;

f) Aylık indirimin tesbitinde, günlük indi- rimin 30 mislinin alınması, senelik indirimin de aylığın 12 misli olarak hesap edilmesi;

g) İndirimlerin hesabında ana, baba, muh- taç erkek kardeşlerle evlenmemiş kız kardeş- lerin ve yetim kalmış torunların nazarı dikkate alınması;

Komisyonumuzca bu konular üzerinde etraf- lı müzakerelerden sonra şu neticelere varılmış- tır :

a) Tasarıda mevcut indirim hadlerine göre vergi dışı bırakılan matrah tutarı 350 milyon lira olup buna ait vergi (asgari % 15 hesabı- le) 52 milyon liraya baliğ olmaktadır. Gelir Vergisine tâbi olacak mükelleflerin sayısı 550 bin raddesinde bulunduğu göre günde (1) ve yılda (300) liralık bir indirim 165 milyon lira- lık bir matrahın vergi dışı kalmasını intaç et- mekte, bu ise en az %15 hesabıyla 25 milyon li- ralık bir vergi azalışına tekabül etmektedir.

Her ne kadar Komisyonumuz da indirim hadlerinin yükseltilmesine taraftar ise de Ge- lir Vergisinin memleketimizde yeni tatbikına geçilmesi, ve tasarıdaki hadlere göre 52 milyon liralık bir fedakârlık yapılmış ve bütçe duru- mumuzun daha fazla bir fedakârlığına müte- hammil bulunmamış olması nazarı dikkate ali- narak indirimlerde şimdilik herhangi bir artır- maya gidilmesinin muvafık olamayacağı kana- atine varılmıştır.

b) Yılda 1 500 liradan fazla Gelir Vergisi ödiyenlerin indirimden istifade ettirilmemesi, Gelir Vergisinin en az geçim indirimindeki umumiyet prensipi ile kabili telif görülmediği gibi esasen bu şeklin kâbulü halinde elde edi- lecek gelir cüz'i miktarlarda kalacağından malî bakımdan da bir kıymet ifade etmeyecektir, bu sebeplerle Komisyonumuzca bu teklif uygun görülmemiştir.

c) Tasarıdaki 111 ncü indirim grupundan sonra her çocuk için 100 lira ilâve edilmesi teklifine gelince : Üçüncü gruptaki iki çocuk için böyle bir zamma gitmiyerek daha fazla çocuklar için zam yapılması madalet bakımından izahı kabil olmadığından Komisyonumuz dördüncü gruptan sonra bir grup daha ilâve etmek suretiyle bu maksadın daha iyi ve prensiplere uygun olarak hallini tercih etmiştir.

d) Emekli, dul ve yetimlerin indirim miktarlarına yüzde elli nispetinde bir zam yapılması hakkındaki teklif, Gelir Vergisi mükellefleri arasında en az geçim indirimi bakımından sebepsiz yere ikilik ihdasını intaç edeceği düşüncesiyle bu teklif Komisyonumuzca kabul edilmemiştir.

e) Tasarıda mevcut dört indirim grubunun çocuk adedine göre beşe çıkarılması teklifi Komisyonumuzca da muvafık görülerek maddeye bu maksadı sağlayacak hüküm konulmuştur.

f) Aylık indirimin tesbitinde günlük indirim miktarının 30 mislinin alınması ve yıllığın da buna göre ayarlanması teklifi de incelenmiştir. Tasarıda gündelik ücretle çalışanların bir ay içinde bilfiil çalıştıkları gün adedinin 25 olduğu nazarı itibara alınarak aylıklara ve yıllıklara ait indirimlerde buna göre hesaplanmıştır. Aylığın 30 gün üzerinden hesaplanması halinde gündelikle çalışan işçiler aleyhine bir durum hâsıl olacaktır. Meselâ bekâr bir işçi bir ayda 25 gün çalıştığı halde en çok bir buçuk lira hesabıyla ayda 37,5 liralık bir muafiyetten faydalanacak buna mukabil aylıkla çalışan kimseler 30 gün çalıştıkları halde, indirimin hesabında teklif veçhile 30 gün üzerinden 45 liralık bir muafiyete mazhar olacaklar ve bu suretle aralarında aynı indirim bakımından müsavatsızlık doğacaktır.

g) İndirim hadlerinin tâyininde, ana, baba, muhtaç erkek kardeşlerle evlenmemiş kız kardeşlerin çocuk sayısına ilâvesi teklifinin tatbik kabiliyetinden mahrum olduğu neticesine varılmıştır. Gerçekten bu teklif kabul edildiği takdirde idare, ana ve baba ve kardeşlerin mükellef tarafından bakılıp bakılmadığı hususlarını 550 bin mükellef hakkında birer birer araştırmak zorunda kalacak, birkaç mükellef tarafından bakılan bu akrabaların indirim tatbikatında hangisine maledileceği tâyin edilemeyecek ve bunların fiilen kimler tarafından

infak edildiği keyfiyetinin tesbiti mümkün olmayacaktır. Bu zorluklara daha birçok misaller gösterilebilir.

Bu sebeplerle Komisyonumuz yalnız yetim kalmış, muhtaç yani geliri bulunmayan torunların çocuk sayısına ilâvesini kabul etmekle iktifa etmiştir.

Bu mevzuun müzakeresi sırasında, en az geçim indiriminin gelirin toplamından tenzil edildikten sonra geri kalan miktar üzerinden 89 ncü maddedeki tarifeye göre vergi hesap edilmesi lâzımgeldiği de takarrür ettirilmiş ve bu hususta kanuna hüküm konulması zaruri bulunmuş olduğundan maddeye buna dair hüküm ilâve edilmiştir.

Madde : 33. - Fıkra — Bu madde, 32 ncü madde ile alâkadar olduğundan ona mütenazır olmasını sağlamak maksadiyle geri alınmış ve Komisyonumuzca 32 ncü maddede yapılan değişikliklere göre gruplarda düzeltme ve ilâveler yapılmıştır.

Madde : 53. — Kazançları, götürü olarak tesbit edilecek serbest meslek erbabını tâyin eden bu maddede sayılan şartların tatbikatta birçok ihtilâflar doğuracak bir tarzda tertip edilmiş olduğu anlaşılmış ve bu sebeple Komisyonumuzca yeniden incelenmek üzere geri istenmişti.

Maddede kazançları götürü usulde tesbit edilecek serbest meslek erbabının sadece mesleklerinin ifası yüksek tahsili icabettirip ettirmediğine ve ikametgâh gerçek kiralalarının 720 lira-yı aşmadığına göre tâyin edilmekte idi.

Tatbikatçıların, mükelleflerin vaziyetlerini umumi mahiyette olan bu ölçülerle tâyin etmenin çok güç olacağı göz önünde tutularak kazançları götürü usulde tâyin olunacakların kimler olduğunun imkân nispetinde tadadi surette tâyini uygun görülmüştür.

Diğer taraftan serbest meslek erbabının yapacakları işler ve hizmetler dolayısıyla kendilerine ödenecek paralardan kesinti yapmak mecburiyetinde olanların, bu mükelleflerin ikametgâhlarının kirasını araştırmak gibi yapamıyacakları bir külfetle karşı karşıya bırakılmalarını intaç edeceği düşünülerek maddenin ikinci fıkrası tamamen kaldırılmış ve madde yukarıda izah olunan maksadı temin edecek surette yeniden yazılmıştır.

Madde : 57. - Fıkra : 1. — Bu maddelerde geçen (kira ve gayrisâfi irat) tâbirleriyle (kira

bulunmayan haller) kaydı, 10 ncu maddede kabul edilen esaslara mütenâzır olmak üzere o madde için arzedilen izahat veçhile değiştirilmiştir.

Madde : 90 - Fıkra — Bekârlık zammına taallûk eden bu madde, bekârlık vasfının yeniden tetkiki için Komisyonumuzca geri alınmış ve bununla ilgili olarak Niğde Milletvekili Vehbi Sarıdal ve Denizli Milletvekili Hulûsi Oral'ın önermeleri de bu münasebetle Komisyonumuza tevdi buyurulmuştur.

Vehbi Sarıdal'ın önergesinde bekârlık zammının dul karı ve kocalarla hiç evlenmemiş kızlara teşmil edilmemesi, Hulûsi Oral'ın önergesinde ise : Tahsilde veya muvazza' askerlik hizmetinde bulunanların (tahsil ve askerî hizmet müddetlerinin devamınca) ve bedenî ve ruhi halleri evlenmeye mâni olduğu raporla sabit olanların, ve hükmen nafaka vermeye mahkûm olanların bu zamandan istisna edilmeleri teklif olunmuştur.

Komisyonumuzca ;

a) Maddenin birinci fıkrası maksadı daha vazih bir şekilde ifade edecek surette yazılmıştır.

b) Tahsilde olmayan erkeklerin 18 yaşına, tahsilinde devam eden erkeklerin 25 yaşına ve kızların da tahsile devam etsin etmesin keza 25 yaşına kadar bekârlık zammına tâbi tutulmalarını ve bundan başka mâlûllerin, dul ve yetim maaşı alanların çocuklu dulların ve evlenmesi kanunen yasak olanların zammın dışında bırakılmaları ; kabul edilmiş ve mâlûliyet ve çocukluk hallerinin 34 ncü maddeye göre tâyin edilceği maddeye ilâve edilmiştir.

Madde : 91 - Fıkra — Tasarıya bağlı vergi cetvellerinin kanun metnine ithal edilip edilmemesi konusu üzerinde Kamutayda cereyan eden müzakere münasebetiyle Komisyonumuzca bu madde tekrar incelenmek üzere geri alınmıştır. Diğer yabancı memleketlerde de olduğu gibi, vergi cetvellerinin vergi hesaplarına esas tutulmasının tatbikatta sağliyaacağı kolaylıklar izaha muhtaç değildir.

Ancak bu cetvellerde matrah kademeleriyle vasati meblağlardan başka gösterilen vergi miktarlarının gerek sureti hesabında gerekse tab'ında hata yapılması daima mümkün olacağını ve bu takdirde kanuniyet kesbedecek vergi miktarlarının düzeltilmesi hususunun yine bir kanun isih-saline bağlı kalacağı ve bunun tatbikatta müşkü-

lât doğru racağını nazara alan Komisyonumuz yalnız cetvellerin baştan dört sütununun kanun metnine alınması ve vergi miktarlarının hesaplanmasını Maliye Bakanlığına bırakmayı uygun görmüş ve maddeyi buna göre değiştirmiştir.

Geçici madde : 4 - Fıkra — Bu kanunun gireceği tarihten önceki zamanlarda Kazanç Vergisi Kanununa göre vergisi verilmeksizin ayrılmış bulunan ihtiyat akçalarının vergilendirilmesine taallûk eden bu madde komisyonumuzca tekrar incelenmek üzere geri alınmıştır.

2395 sayılı Kazanç Vergisi Kanunu mucibince elde edildikleri yılda vergiye tâbi tutulmaksızın kârdan ayrılmış olan ihtiyat akçaları mezkûr kanunun 14 ncü maddesinde zikredildiği üzere terk, tasfiye, sermayeye ilâve gibi muayyen hâdiselerin vukuu ile vergilendirilmesi mümkün bulunmakta idi. Bu itibarla Gelir Vergisi ile kayıtsız ve şartsız olarak bunların vergilendirilmesi doğru olmayacağından komisyonumuzca bu ihtiyatların yine muayyen şartların vukuu halinde vergilendirilmesinin muvafık olacağı düşünülmüş ve madde bu maksada göre yenilen yazılmıştır.

Geçici madde : 7 — Tasarının 10, 53 ve 57 nci maddelerinde kira ve gayrisâfi irat hakkında konulmuş olan hükümler yukarıda o maddelere ait kısımda izah edilen sebeplere binaen geçici hüküm olarak bu maddeye alınmış ve Millî Korunma Kanununun kira'lar üzerindeki takyidatına ait hükümleri doğurduğu fiilî durumu nazarı itibara alınarak şu esaslar tesbit edilmiştir :

1. Millî Korunma Kanununun yürürlüğe girdiği 1 . 1 . 1940 tarihinden evvel takdir edilen gayrisâfi iratlar, ticaretgâhlar için % 50 ve ikametgâhlar için % 20 fazlasıyla nazarı itibara alınacaktır.

2. 1 . 1 . 1940 tarihinde 5020 numaralı Kanunun yürürlüğe girdiği 28 Şubat 1947 tarihine kadar takdir edilen gayrisâfi iratlar zamma tâbi olmayacaktır.

3. 5020 numaralı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra bu kanunla esbrest bırakılan kiralara göre takdir edilen gayrisâfi iratlardan % 35 indirilecektir.

4. Yukarıki fıkralarda zikredilen zam ve tenziller, Millî Korunma Kanununun kiralara üzerine koyduğu takyitlerin kaldırıldığı ikinci yılın sonuna kadar tatbik olunacaktır.

Geçici madde : 8. - Geçici yedinci maddenin yazılmasını gerektiren sebepler tasarının 10 ncu maddesinde mevzu bahis olan kira bedeli hakkında da aynı vârit olduğundan 5020 numaralı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra inşa edilen binaların serbest bırakılan kira miktarlarından da % 35 nispetinde tenzilât yapılması muvafık görülmüş ve bu maksatla işbu geçici madde yazılmıştır.

Geçici madde : 9. - Gelir Vergisi Kanununun yürürlüğe gireceği 1950 yılı başında, esnaf muafliğından faydalanacak olanlarla Gelir Vergisine tâbi tutulacakların tefriki için muvakkat bir hükme ihtiyaç bulunduğundan bu madde komisyonumuzca yeniden hazırlanmıştır.

Geçici madde ile teklif edilen esaslar şunlardır.

1. Esnaf muafliğının 10 ncu madde ile tâyin edilen umumî şartları, 1950 yılı başındaki duruma göre tâyin edilecektir.

2. Esnaf muafliğının 11 nci maddedeki hususî şartlarından toptancılık ulaştırma vasıtaları adetleri keza 1950 yılı başındaki duruma göre tâyin olunacaktır.

3. 11 nci maddenin alım, satım ve ücret miktarları ölçüsüne istinat eden esnaf muafliği ölçüleri ancak kaydî malûmata göre tesbit edilebileceğinden 1949 yılında Kazanç Kanununa göre beyanname usulüne tâbi olanlarla mütaahhitlerin ve Muamele, İstihlâk ve Nakli-

yat vergileriyle Maden Resmine tâbi olup bu vergiler bakımından defter tutmakta bulunanların bu kayıtlarına istinaden muafiyet şartlarını haiz olup olmadıkları tesbit olacaktır.

4. Bunların haricinde kalan mükelleflerin 1950 yılı başında alım ve satım ve ücret ölçülerini tâyin etmeye imkân olmadığından keadilerince Gelir Vergisine tâbi oldukları beyan edilenler haricinde kalanlar esnaf sayılacaktır. Ancak bu suretle 1950 yılında esnaf sayılmış olanların o yıl içindeki alım, satım ve ücret miktarları 11 nci maddede yazılı miktarları tecevüz ettiği takdirde 13 ncu madde gereğince 1950 yılı başından itibaren esnaf muaflikları düşecektir.

Başkan	Sözeü	Kâtip
İzmir	Manisa	Niğde
Münir Birsal	K. Coşkunoğlu	H. Ulusoy
Ankara	Aydın	Balıkesir
A. Çubukcu	Dr. S. Akın	F. Tiritioğlu
Bursa	Çankırı	Gaziantep
F. Yılmazipek	R. Dolunay	Bâzı söz hakkım mahfuzdur.
		C. Alevli
Gümüşane	İzmir	Kastamonu
A. K. Varınca	S. Odyak	H. Çelen
Kayseri	Konya	Manisa
F. Apaydın	M. Ş. Altan	Hilmi Öztarhan
Samsun	Tokad	Trabzon
R. Işıtan	Cemal Kovalı	A. R. Işıl

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

Gelir Vergisi Kanunu tasarısı

ONUNCU MADDE —

Fıkra :

2. İş yerlerinin yıllık kira yekûnu 720 lirayı aşmamak.

(Kira gayrisâfi irattan aşağı olamaz. İş yerinin, iş sahibine ait bulunması veya bedelsiz olarak kullanılması hallerinde kira yerine gayrisâfi irat esas tutulur).

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — 10 ncu maddede yazılı umumi şartlardan herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenlerin esnaf muaflığı ertesi takvim yılı başında kalkar.

11 nci maddede yazılı şartlardan her hangi birini takvim yılı içinde kaybedenlerin muaflığı o takvim yılı başından itibaren kalkmış olur. Şu kadar ki, 11 nci maddede yazılı alım, satım ve ücret hadleriyle diğer ölçülerde vukua gelen fazlalıklar yüzde elli nispetini aşmıyorsa muaflık yıl sonuna kadar devam eder.

Bu suretle yıl içinde mükellefiyete girenler muaflık şartlarının kalktığı tarihten itibaren Vergi Usul Kanunundaki esaslar dairesinde keyfiyeti vergi dairesine bildirmeye ve defter tutmaya ve buna ilişkin ödevleri yerine getirmeye mecburdurlar. Bu mükellefler muaflık devresine ait kazançlarını elde bulunan vesikalara müsteniden tesbit, buna inkân bulamadıkları takdirde tahmin ederler.

Vergi tetkikleri sırasında muaflık devresine taallük eden muamelelerden dolayı matrah farkı tesbit edilirse, bu farklara ait vergi cezası alınır.

Esnaf muaflığı şartlarını haiz olanlardan muaflıktan faydalanmak istemediklerini yazı ile bildirenler taleplerini takip eden takvim yılı başından, yeni işe başlıyanlar işe başlama tarihinden itibaren Gelir Vergisine tâbi tutulur.

ON YEDİNCİ MADDE — İskân Kanunu hükümlerine göre göçmen ve mülteci sayılanlarla yerleştirilenlerin mezkûr kanunda Kazanç Vergisi muaflığı için konulan kayıt, şart ve sürelerle bir takvim yılı içinde elde ettikleri kazanç ve iratların altı bin lirası Gelir Vergisinden müstesnadır.

Bu istisnanın menkul sermaye iradî üzerinden alınacak verginin tevkif yoluyla kesilen kısmına şümulü yoktur.

ON SEKİZİNCİ MADDE — Müellif, mütercim, heykeltıraş, ressam ve bestekârların kitap, resim, heykel ve nota halindeki eserlerinden bir takvim yılında elde ettikleri kazançların 5.000 lirası;

(Yazılı eserlerin tefrika halinde satılması; temsil, icra, teş-

Esnaf muaflığı şartlarını yılı içinde kaybedenler

Göçmen ve Mülteci muaflığı

Telif Kazançları istisnası

hir gibi suretlerle değerdendirilmesi mukabilinde alınan bedel ve ücretler istisnaya dâhildir.)

YIRMI DÖRDÜNCÜ MADDE — Aşağıda yazılı ücretler Gelir Vergisinden istisna edilmiştir.

1. İki gözü kör veya dilsiz veya meflûç veya el veya ayaklarından ikisinden veya birinden mahrum veya el veya ayaklarını kullanamayacak derecede sakat bulunan hizmet erbabının ücretleriyle yukarda yazılı şekillerde veya çalışmayacak derecede mâlûl olanların mâlûllük, emekli, dul ve yetim aylıkları. (Sakatlığın ve mâlûllüğün heyeti sıhhiye raporiyle tevsiki şarttır.)

İndirim hadleri

OTUZ İKİNCİ MADDE — Aşağıda yazılı hadleri aşmayan gelirler vergiye tâbi tutulmaz :

1. Grup - Bekâr mükellefler : Günde 1,5 lira, ayda 37,5 lira, senede 450 lira;

II. Grup - Çocuksuz evli mükellefler : Günde 2,5 lira, ayda 62,5 lira, senede 750 lira;

III. Grup - Bir veya iki çocuklu evli mükellefler : Günde 3 lira, ayda 75 lira, senede 900 lira;

IV. Grup - Üç veya dört çocuklu evli mükellefler : Günde 3,5 lira, ayda 87,5 lira, senede 1 050 lira;

V. Grup - Dörtten fazla çocuklu evli mükellefler : Günde 4 lira, ayda 100 lira, senede 1 200 lira;

Ana ve babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturan ve Gelir Vergisine tâbi geliri bulunmayanlar bu maddenin tatbikında öz çocuklar gibi hesaba katılır.

Vergiye tâbi gelirler yukarda yazılı hadleri aştığı takdirde gelirin bu kısımları matraha alınmaz.

Medeni hal esası

OTUZ ÜÇÜNCÜ MADDE — 32 nci maddede yazılı indirim hadlerinin tâyininde mükellefin, gelirin elde edildiği takvim yılı başındaki medeni hali ve aile durumu esastır.

Şu kadar ki, takvim yılı içinde bu durumda mükellef lehine vukua gelen değişiklikler ayrıca nazara alınır.

En az geçim indiriminin tatbikında her ne suretle olursa olsun evlilik bağı kalkmış olanlardan;

1. Çocuğu olmayınlar I nci gruba;

2. Bir çocuğu olanlar II nci gruba;

3. İki veya üç çocuğu olanlar III nci gruba;

4. Dört veya beş çocuğu olanlar IV nci gruba;

5. Beşten fazla çocuğu olanlar V nci gruba girerler.

İkisi de mükellef olan boşanmış eşlerden her biri hakkında yukarıki esaslar, nafakasını temin ettikleri çocuk sayısına göre tatbik olunur.

Götürü usul

ELLİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Ebeler, sünnetçiler, sağlık memurları, arzuhalıcılar ve muakkiplerle gerçek kazançlarının tespitinde zorluk bulunmasından dolayı Maliye Bakanlığınca tâyin edilecek olan ve meskenlerinin ifası yüksek tahsili icabettirmiyen

benzeri serbest meslek erbabının kazançları götürü olarak tesbit olunur.

(Borsa acentaları, gümrük komisyoncuları, dâva vekilleri ve müşavirler bu hükümden hariçtir.)

ELLİ YEDİNCİ MADDE — Emsaline göre düşük bedelle kiraya verilen veya bedelsiz olarak başkalarının intifama bırakılan mal ve hakların gayrisâfi hasılatı yerine emsal kira bedelleri alınır. Binalarda emsal kira bedeli, Bina Vergisine matrah olan gayrisâfi irattır.

Emsal kira bedeli

Aşağıda yazılı hallerde emsal kira bedeli esas tatbik olunmaz:

1. Boş kalan gayrimenkullerin muhafazaları maksadiyle bedelsiz olarak başkalarının ikametine bırakılması;

2. Gayrimenkullerin mal sahiplerinin usul veya furuunun ikametine tahsis edilmesi (Usul veya fürudan - her birinin ikametine birden fazla mesken tahsis edilmişse bu meskenlerin yalnız birisi hakkında emsal kira bedeli hesaplanmaz);

3. Mal sahibi ile birlikte akrabaların da aynı evde veya dairede ikamet etmesi.

DOKSANINCI MADDE — Bu kanuna göre alınacak Gelir Vergisine bekâr mükellefler için % 5 zam yapılır.

Bekârlık zammı

Bu zam, dar mükellefiyete tâbi mükelleflerle, 25 yaşını ikmal etmemiş olan kızlara, 18 yaşından aşağı olan erkeklere (Tahsile devam edenler 25 yaşına kadar), mâlûllere, dul ve yetim maası alanlara, çocuklu dullara ve evlenmesi kanunen yasak olanlara şâmil değildir.

Bekârlık durumu 33 ncü maddeye, çocukluk ve mâlûllük halleri de 34 ncü maddeye göre tâyin olunur.

DOKSAN BİRİNCİ MADDE — Gelir Vergisinin hesaplanmasında bağlı cetvelerde yazılı gelir kademeleri ile bunların hisasında yazılı vasati meblâğlar esas tutulur.

Vergi cetvelleri

Vergi, bu meblâğlardan 32 nci maddede yazılı indirimler yapıldıktan sonra hesaplanır.

a) Gelirlerini yıllık ve münferit beyanname ile bildirmeye mecbur olan mükelleflerin vergileri (1) numaralı cetvele;

B) Ücretlerden ve ücret sayılan ödemelerden alınacak vergiler :

1. Ayhıklar için (2) numaralı cetvele;
2. Haftahıklar için (3) numaralı cetvele;
3. Gündelikler için (4) numaralı cetvele;

Göre hesaplanır.

Muhtelif ücret ödemelerinde, vergi Cetvelleri her Ödeme ayrı ayrı nazarı dikkate alınmak surtiyle tatbik olunur.

Yıllık olarak ödenen ücretlerin vergileri (1) numaralı cetvele göre hesaplanır.

Yıllık verginin hesaplanmasında, 5 kuruşa kadar olan kesirler indirilir, 5 kuruş ve daha fazla olan kesirler liraya çıkarılır.

Ayhk vergilerin hesaplanmasında, 5 kuruştan aşağı kesirler

nazara alınmaz.

Haftalık ve gündelik Vergilerin hesaplanmasında, 50 santimden aşağı kesirler atılır, 50 santim ve daha fazla olan kesirler kuruşa çıkarılır.

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten evvel vergiye tâbi tutulmadan ayrılmış olan ihtiyatlar, sermayeye ilâve edildiği, müteşebbis tarafından işletmeden çekildiği, veya teşebbüsün terk veya tasfiye edildiği hallerde bunların vâkı olduğu yılın ticari kazancına ilâve edilir.

GEÇİCİ MADDE 7. — Millî Korunma Kanuniyle kiralara üzerine konulan takyitlerin kaldırıldığı yılı takip eden ikinci yıl sonuna kadar bu kanunun 10, 57 nci maddelerinde sözü edilen gayrisâfi iratların hesabında ;

a) 1 . I . 1940 tarihinden evvel takdir edilmiş olan iratlar, iş yerleri için % 50 (Meskenler için % 20) fazlasıyla ;

b) 5020 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 28 Şubat 1947 den sonra serbest bırakılan kiralara göre takdir edilmiş olan iratlar % 35 noksanıyla nazara alınır.

GEÇİCİ MADDE 8. — Bu kanunun 10 ncu maddesi hükmünün tatbikinde iratları 28 Şubat 1947 tarihinden sonra ve serbest kiralara göre takdir edilmiş olan iş yerlerine ait kiralara Millî Korunma Kanuniyle iş yerleri kiralaları üzerine konulmuş olan takyitlerin kaldırıldığı yılı takip eden ikinci yıl sonuna kadar yüzde 35 noksanıyla nazara alınır.

GEÇİCİ MADDE 9. —

1. Bu Kanunun ilk tatbik yılında 10 ncu maddede yazılı umumî şartlarla toptancılar ve ulaştırma vasıtası işletenlerin esnaf muaflığı mükelleflerinin yıl başındaki durumlarına ;

2. Alım, satım ve ücret miktarlarına ait 11 nci maddede yazılı hususî şartlarda mülga Kazanç Vergisi Kanununa göre beyanname usulüne tâbi olanlarla mezkûr kanunun 8 nci maddesine giren mütaahhitler ve Muamele, İstihlâk, Nakliyat vergilerine ve Maden Resmine tâbi olanların esnaf muaflığı 1949 yılındaki muamelelerine göre tâyin olunur ;

3. 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı mükellefler haricinde kalanların Gelir Vergisine tâbi tutulmalarını 1950 yılı Ocak sonuna kadar dilekçe ile vergi dairesine bildirmiyenler hakkında 11 nci maddede yazılı hususî şartlar aranmaz.

13 ncu madde hükmü mahfuzdur.